

8. Чекман И. С., Сыровая А. О. та ін. Аэрозоли — дисперсные системы : монографія. Киев, Харьков, 2013. URL: https://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/4018/1/aero_zolli.pdf (дата звернення: 30.08.2023).
9. Снітинський В. В., Хірівський П. Р., Гнатів П. С. та ін. Екотоксикологія : навч. посіб. Херсон, 2011. 330 с. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/02/Book_ECOTOXICOLOGY.pdf (дата звернення: 30.08.2023).
10. Военная токсикология и токсикология экстремальных ситуаций : практикум / под ред. проф. Бова А. А. Минск, 2010. 258 с.
11. Юсипіва Т. І., Коростильова Т. С. Вплив техногенного навантаження на фізіологічні та цитогенетичні показники генеративних органів представників роду *Tilia*. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Біологія. Екологія*. 2015. № 23(1). С. 10—14. DOI: 10.15421/011502 (дата звернення: 30.08.2023).
12. Єщенко Ю. В., Бовт В. Д., Романова М. Д. Зміни морфофункціонального стану та продуктивності гонад щурів під впливом важких металів. *Вісник Запорізького національного університету*. 2017. № 2. С. 49—55. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewbyfileid/264521.pdf> (дата звернення: 30.08.2023).
13. Повакель Л. І., Сноз С. В. та ін. Важкі метали як фактор ризику для здоров'я людини та довкілля при поводженні з відходами електричного та електронного обладнання. *Сучасні проблеми токсикології, харчової та хімічної безпеки*. 2015. № 1—2. С. 41—49. URL: <http://protox.medved.kiev.ua/index.php/ua/issues/2015/1-2/item/442-heavy-metals-as-a-risk-factor-for-human-health-and-environment-in-the-treatment-of-waste-electrical-and-electronic-equipment> (дата звернення: 30.08.2023).
14. Островська С. С., Шаторна В. Ф. та ін. Вплив свинцю на репродуктивне здоров'я чоловіків. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2021. Том 6. № 4(32). С. 193—198. DOI: 10.26693/jmbs06.04.193 (дата звернення: 30.08.2023).
15. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14> (дата звернення: 30.08.2023).
16. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду від 17.07.1998 р. (зі змін та допов.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_588 (дата звернення: 30.08.2023).

Методичні рекомендації щодо проведення експертних досліджень баз даних і систем управління базами даних як об'єктів авторського права

Галина Кривоножко,

канд. техн. наук, Київське відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Київ, Україна,
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7635-541X>, e-mail: krgalina76@gmail.com

Тематика проведених досліджень належить до галузі дослідження об'єктів авторського права та спрямована на підвищення ефективності наукових досліджень у сфері інформаційних технологій. Узагальнення та висновки, надані за результатами дослідження, сприятимуть проведенню об'єктивних та науково обґрунтованих досліджень за напрямом «Інформаційні управляючі системи та технології спеціального призначення» для максимального використання їх в експертній практиці під час проведення судових експертиз незалежно від виду судочинства.

Ключові слова: база даних; експертне дослідження; інтелектуальна власність; система управління базами даних; судова експертиза.

Guidelines for Forensic Examination of Databases and Database Management Systems as Copyright Objects

Halyna Kryvonozhko

The research conducted falls within the domain of examining copyright objects. Its aim is to enhance the effectiveness of scientific IT research. The outcoming generalizations and conclusions of this research will facilitate the objective and scientifically grounded research in «Information Control Systems and Specialized

Technologies,» for maximum utilization in forensic practice during examinations, regardless of the legal proceedings type.

Keywords: *database; forensic analysis; intellectual property; database management system; forensic examination.*

Судові експертизи (експертні дослідження) проводяться експертами за чинним законодавством та на основі спеціальних знань, матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи [1]. У сфері інформаційних технологій та інтелектуальної власності наявна практика проведення судових експертиз та експертних досліджень у справах, пов'язаних зі спеціалізованим програмним забезпеченням, складової інформаційних систем / програмно-технічних комплексів. Інформаційну систему як об'єкт правової охорони розглядають за вже відомими у правовій практиці складовими цього поняття, такими як інформація, програмне забезпечення, бази даних, операційні та експертні системи. Програмне забезпечення — продукт інтелектуальної діяльності, який належить до сфер інформаційних технологій та інтелектуальної власності [2—5].

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що даному питанню приділяють певну увагу. Незважаючи на значну кількість наукових публікацій, розвиток інформаційних технологій, поява нових способів і методів обумовлює потребу в подальших дослідженнях.

До об'єктів права інтелектуальної власності належать комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних, далі — БД). З метою забезпечення єдиного підходу до проведення експертних досліджень, пов'язаних із компіляціями даних та системами управління (керування) БД інформаційних систем, необхідним є опрацювання в подальшому методики проведення експертних досліджень, пов'язаних з компіляціями даних та системами управління базами даних (далі — СУБД).

Для дослідження БД та СУБД як об'єктів авторського права, необхідно розуміти, що мають на увазі. База даних — це організований набір даних, який зберігається на комп'ютері або сервері й може бути використаний для зберігання та організації інформації. Система управління базами даних — це програмне забезпечення, яке дає змогу користувачам створювати, зберігати, модифікувати та вилучати дані з бази даних [5].

Хоча БД та СУБД пов'язані, їхні функції відрізняються: БД — це набір даних, а СУБД — це програмне забезпечення для управління та роботи із цими даними. Отже, БД досліджується під час проведення судової експертизи (експертного дослідження) як об'єкт авторського права, СУБД не є самостійними об'єктами авторського права, але їхні елементи можуть бути захищені як окремі об'єкти авторського права.

Тематика проведених досліджень належить до галузі дослідження об'єктів авторського права та спрямована на підвищення ефективності наукових досліджень у сфері інформаційних технологій. Перспективою подальших досліджень є опрацювання методики щодо проведення судових експертиз (експертних досліджень) із питань, які стосуються БД і СУБД як об'єктів авторського права. Висвітлення проблемних питань, запропонованих рекомендацій щодо процедури аналізу ознак реалізації функцій програмного забезпечення та дій комп'ютера / телекомунікаційного пристрою, на який встановлено програмне забезпечення, можуть бути основою для розроблення методик проведення судових експертиз спеціальних програмних засобів.

Перелік джерел посилання

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4038-12> (дата звернення: 11.08.2023).
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2811-20> (дата звернення: 11.08.2023).

3. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/80/94-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 11.08.2023).
4. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2657-12> (дата звернення: 11.08.2023).
5. Кривоножко Г. Є. Щодо особливостей експертного дослідження баз даних та систем управління базами даних як об'єктів авторського права. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління* : електронне наукове видання. 2023. № 4 (22). С. 51—58. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2023-1\(25\)-20-24](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2023-1(25)-20-24) (дата звернення: 11.08.2023).

Проблемні питання використання спеціальних економічних знань на досудовому розслідуванні в умовах воєнного стану

Олександр Курман,

канд. юрид. наук, доц., Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків,
Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5432-7215>, e-mail: reksik9@gmail.com

*Проведено аналіз чинного кримінального процесуального законодавства України в частині
призначення та проведення ревізій за ініціативою слідчого, зазначено про відсутність єдності
у трактуванні норм законодавства, а також єдиної судової практики щодо цього питання.*

Ключові слова: види взаємодії; ревізія; спеціаліст; досудове розслідування.

Challenges in Utilizing Specialized Economic Knowledge in Pre-Trial Investigations During Wartime **Oleksandr Kurman**

*This research article reviews the current criminal procedural legislation in Ukraine concerning the
inspections' initiation and execution initiated by the investigator. It reveals inconsistencies in the legal
interpretation and the absence of a unified judicial practice on this matter.*

Keywords: cooperation forms; inspection; specialist; pre-trial investigation.

У сучасному світі розслідувати кримінальні правопорушення слідчим одноосібно практично неможливо. У будь-якій ситуації слідчий вимушений звертатися по допомогу до інших суб'єктів, залучених законодавством України до сфери кримінального судочинства. У криміналістиці таку співпрацю традиційно визначено як взаємодію — одну з форм організації розслідування, узгоджену діяльність різноманітних рівнів правоохоронних та інших органів і службових осіб під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

Серед інших видів взаємодії виокремлюють взаємодію слідчого зі спеціалістами й експертами. Така взаємодія має місце під час безпосереднього проведення слідчим окремих процесуальних дій, підготовки та збирання матеріалів для експертного дослідження або під час експертизи.

В умовах військового стану в Україні, коли з бюджету надають значні кошти на матеріально-технічне забезпечення збройних сил, відновлення цивільної інфраструктури, розмінування, особливе місце в методиці розслідування посідає взаємодія зі спеціалістами в різних галузях економіки, бухгалтерського обліку, експертами-економістами й товаровзнавцями, оскільки, на жаль, наявні непоодинокі факти розкрадань або нецільового використання бюджетних коштів, гуманітарної допомоги, отриманої від іноземних і/або національних благодійних організацій. Це стосується товарів як військового, так і цивільного призначення.

На сьогодні чинним законодавством України передбачено кілька форм взаємодії слідчого і спеціаліста, з-поміж яких — призначення та проведення ревізій. Що стосується ревізій, то, на жаль, наявні певні проблеми правозастосовчого характеру, пов'язані з недосконалістю законодавства та колізіями між окремими нормами.